

Het NVC-West Balkan project in Bosnië-Herzegovina bestaat 1 jaar! – een terugblik

Ongeveer een jaar geleden ging een nieuw project in Bosnië-Herzegovina van start. Met een aantal oude bekende die Eirene al een tijd lang ondersteunde in het geven van trainingen in geweldloze communicatie, gingen we een nieuw avontuur aan.

Het idee: het opzetten van een tour door het land en de regio om gratis trainingen in geweldloze communicatie aan te bieden en deze methode in de gehele Balkan te promoten.

Het doel: het opzetten van een netwerk van organisaties en individuen die het belang van geweldloze communicatie onderstrepen en waar mogelijk ook zelf kunnen worden opgeleid in het geven van trainingen. Daarnaast is het onderliggende doel om via deze trainingen zoveel mogelijk mensen bekend te maken met geweldloze communicatie om zo bij te dragen aan het creëren van meer dialoog en wederzijds begrip. In December sloegen Ivana, Selma en Marica de handen ineen om dit initiatief, met de steun van Eirene te starten.

Inmiddels zijn we een jaar verder, een jaar met ongekende uitdagingen die niemand ooit had aan zien komen. Zoals het Covid-19 virus al onze levens ingrijpend heeft geraakt, raakte dit ook alle mooie plannen binnen het project. Dankzij het onuitputtelijke enthousiasme en doorzettingsvermogen hield de pandemie Ivana, Selma en Marica echter niet tegen en werkten ze keihard door.

Begin dit jaar werd de website (<http://www.mnkbih.com/>) gelanceerd en lieten ze

hun organisatie officieel registreren. De trainingen die gepland stonden om vanaf maart van start te gaan werden door het Covid-19 virus vertraagd. Gelukkig gaven Ivana, Marica en Selma de hoop niet op en begonnen ze met het ontwikkelen van onlinetrainingen om toch een deel van de activiteiten voort te kunnen zetten. Hun ervaring als docent, want naast dit project werken ze alle drie ook in het onderwijs, in online lesgeven hielp hierbij enorm. Inmiddels zijn er meerdere onlinetrainingen gegeven en de vraag bleek erg hoog. De eerste twee cursussen raakten binnen een paar dagen vol. Verder organiseerden ze een training in Belgrado die met enthousiasme werd ontvangen en bereiden ze zich voor op een bezoek aan Zagreb zodra dit weer mogelijk is. Ook werken ze aan de organisatie van een online evenement waarin ze verschillende organisaties die actief zijn in het veld van het bevorderen van vrede en geweldloze communicatie bij elkaar brengen. Op die manier promoten ze hun werk. Tenslotte worden de strategie en plannen gemaakt en uitgewerkt voor de komende jaren.

In de regelmatige skype afspraken heb ik met bewondering gekeken naar hoe ze naast hun drukke baan en de uitdagingen die dit jaar met zich meebrachten toch zoveel hebben op kunnen zetten. Ze waren altijd enthousiast en hadden met iedere afspraak weer nieuwe stappen gemaakt. Hierdoor staat er inmiddels een stevig fundament voor een netwerk waar ze de komende jaren op voort kunnen bouwen. Een geslaagd eerste jaar!

Volg EIRENE ook op
Facebook, Twitter en YouTube.

Met deze keer...

EIRENE

- NVC-West Balkan project
- Vrede door de ogen van een 16-jarige
- Van de voorzitter
- Happy Bags Computers
- Penningmeester
- Naar een nieuwe Wereld
- Een ander veiligheidsconcept op de rails gezet

VREDE DOOR DE OGEN VAN EEN 16-JARIGE

Elke dag fiets ik in de namiddag, richting zonsondergang, naar huis vanuit school. De weg waar ik overheen fiets ligt er rustig bij. Er is weinig lawaai en het stukje natuur ziet er prachtig uit. Totale vrede, zou je kunnen zeggen.

Het is en blijft moeilijk om vrede te definiëren. Want wat houdt vrede nou eigenlijk in?

Voor mij, als individu, ligt vrijheid dicht bij vrede. Als het niet mogelijk is om mezelf te uiten, op welke manier dan ook, is het moeilijk een gevoel van vrede te ervaren (in mentale zin). Er vindt eerder een persoonlijke strijd plaats. Ook een goede sociale situatie (thuis, op school, etc.) draagt bij aan vrede.

De afwezigheid van oorlog is het eerste waar vaak aan gedacht wordt bij vrede.

In Nederland is er geen sprake van een fysieke oorlog. Dat geeft me vertrouwen voor in de nabije toekomst: ik hoef niet in een oorlog te leven. Maar omdat vrede niet in elk land vanzelfsprekend is, ligt er ook een twijfel bij mezelf. Een eventuele oorlog is natuurlijk altijd mogelijk, al wil je dat natuurlijk vermijden.

Elke keer als ik verhalen lees over volkeren in oorlog (voornamelijk de jeugd) geeft me dat een besef van het geluk wat wij hier hebben. In vergelijking met andere landen ben ik heel erg blij met de situatie waarin ik kan leven. Veilig, vrij en vredig.

Ik maak me wel zorgen om mijn leeftijdgenoten die in een oorlogsgebied leven. Waar ik de ruimte heb om mij volledig te ontwikkelen, hebben zij constant een angst voor de situatie om hem heen.

Ik kan in mijn eentje weinig tot niets doen aan dit soort ingrijpende situaties. Wereldvrede is niet te bereiken als individu, en ook niet als groep voor de aankomende jaren. Waar voor mij het streven ligt, is naar een veilige leer-en-leefomgeving voor iedereen. Dit hoeft niet te beginnen bij het stoppen van een oorlog. Ook een bezoek aan een locatie waar hulp nodig is bij het bewaren van de vrede, of dat nou mentaal of fysiek is, kan al helpen om de wereld een stukje beter te maken.

Anna Savić, 20 november 2020

VAN DE VOORZITTER

Beste mensen,

Alweer de laatste brief van dit jaar, dat een totaal ander jaar is geworden dan we hadden gedacht. Toch hebben we als bestuur vergaderd en wel in de tuin van de penningmeester.

Dat is heel bijzonder.

Alleen konden we bepaalde activiteiten zoals het Vredessymposium en de Vrijwilligersdag niet laten doorgaan. Maar dat betekent geen afstel, want we richten ons nu op het volgende jaar.

Gelukkig gingen de activiteiten in Bosnië, ons speerpunt, door voor zover dat natuurlijk ook kon.

U leest hun verslag en daar word je alleen maar warm van. Dat is dan weer van die – kleine – maar zo waardevolle vredesacties die plaatsvinden in een wereld die schijnt te moeten leven van leugens en bedrog.

Voor hen zijn wij er als Eirene.

Wij dragen graag bij aan wat zij aan – vredes – werk doen: kinderen in aanraking brengen met een andere manier van denken en handelen. Omdenken wordt dat tegenwoordig genoemd. Dat is toch een raar woord, omdat je het zowel voor ons werk als voor heel ander werk kan worden gebruikt.

In een gespreksgroep spraken we over de filosofie van Levinas. Hij vindt zijn filosofie eigenlijk ethiek. Die ethiek heeft alles te maken met de relatie van jezelf en de ander. Die relatie moet te allen tijde in stand worden gehouden. Kort gezegd, hij kiest voor het leven en niet voor de dood: je zult de ander niet doden. Hoewel hij filosoof is, spreekt hij over de ander als degene in wie ik altijd de Ander ontmoet. Op dat moment bezie je de ander op een geheel andere wijze: niet als mijn vijand, of als mijn tegenstander, maar als iemand die is zoals ikzelf ben.

Dat is het denken dat in Bosnië wordt besproken en gedaan. Dat is niet gemakkelijk in een land dat nog steeds leeft met een oorlogstrauma. Toch zijn de mensen die de cursussen meemaken ervan overtuigd dat het de enige weg is om te kunnen voortleven. De docenten en de leerlingen die ik heb gesproken, waren zeer gemotiveerd. Dat zegt genoeg en dan denk ik dat we goed bezig zijn. En als dan de ouders ook om een cursus vragen, omdat hun kinderen hen 'terechtwijsen', als zij met – vaak verbaal, maar ook fysiek – geweld onenigheden willen oplossen. Dan krijgt dit werk nog een verdergaande dimensie.

Ik ga ervan uit dat u ons werk ook in het Nieuwe Jaar wilt blijven ondersteunen, want de wereld roept nog steeds om geweldloze communicatie.

Ik wens u alle goeds in het jaar 2021.
Harry Schram, voorzitter.

HAPPY BAGS COMPUTERS

In de vorige nieuwsbrief hebben we aangekondigd dat het geld dat verkregen is van Happy Bags gebruikt zal worden om enkele computers aan te schaffen voor diverse scholen in Bosnië.

Het project uitgevoerd door 8 enthousiaste studenten is inmiddels afgerond, maar door deze gift blijft er een hele mooie herinnering over.

Onze partner in Tuzla, Edina Malkic, die u wellicht heeft ontmoet in Nederland tijdens een van onze bijeenkomsten, heeft dit op zich genomen en de computers aangeschaft en persoonlijk verspreid over de diverse scholen. Men was er erg gelukkig mee. Dit geeft weer diverse lesmogelijkheden voor de docenten en leerlingen op de gekozen scholen. Graag willen we de dames van Happy Bags nogmaals danken voor de gulle donatie.

BERICHT VAN DE PENNINGMEESTER

Financieel loopt het prima met Eirene. Wij geven dit jaar wel meer uit dan er binnenkomt, maar daarvoor gebruiken wij een deel van de reserves die in de afgelopen jaren zijn ontstaan. Dat vinden wij als bestuur een goede ontwikkeling. Wij hebben op dit moment een aantal projecten die wij steunen, die het waard zijn om in te investeren, zij zijn structureel en passen naadloos in onze doelstellingen. En zo besteden wij de door U aan ons toevertrouwde gelden daar waar nuttig en nodig. Dit doen wij natuurlijk op een gedegen wijze. Zuinig en met oog voor verhouding. In dat verband nodigen wij U op voorhand uit voor de ALV die wij op 6 maart voornemens zijn te houden in Baarn. U kunt zich aanmelden bij de secretaris (per mail) of de voorzitter (per telefoon). Daar leggen wij alles graag in detail uit.

Ik wil U graag danken voor de ontvangen contributies en de vaak gulle overschrijdingen van de met elkaar afgesproken €30 per jaar. Bent U dat nog vergeten dan hoop ik dat nog te ontvangen, indien dat mogelijk is.

U kunt natuurlijk altijd overstappen op automatische incasso door ons. Neemt U even contact met mij via eirene.penningmeester@gmail.com. Het kan met bedragen per maand, kwartaal, halfjaar of jaar en de bedragen per incassoronde zijn naar keuze door U. Zo kunt U het door U gewenste jaarbedrag op een voor U goede wijze door ons laten innen. Graag in de mail Uw naam, IBAN-nummer, bedrag en gewenste incassofrequentie.

Voor volgend jaar staan de incassodata vast op de 23e, tenzij dat in het weekend valt, dan wordt het de maandag erna. Kwartaalbetalers gaan in maand 3, 6, 9 en 12 mee. Halfjaar in maand 6 en 12 en de jaarbetalers in maand 6.

Als U gebruik wilt maken van de mogelijkheid van een periodieke schenking neem dan contact met mij op. De procedure is wat ingewikkelder maar U heeft het voordeel dat er geen drempel gehanteerd wordt door de belastingdienst bij de aftrekbaarheid.

NAAR EEN NIEUWE WERELD

Groei wordt gezien als dé motor achter (economische) ontwikkeling. Als het goed gaat met de economie, gaat het goed met de mensen, is de heersende gedachte. Echter: er zijn grenzen aan de groei. Grenzen, die door de economie, zoals we die kennen, worden genegeerd en overschreden. Hetgeen tot uitdrukking komt via allerlei economische neveneffecten, gaande van milieuvervuiling en klimaatverandering tot de uitputting van grondstoffen en water- en luchtverontreiniging.

Dit - zelfs voorbij de draagkracht van de aarde - vasthouden aan een 'groei met oogkleppen' gaat ten koste van het goede leven van mensen en zet de toekomst van de planeet op het spel. Dat betoogt John Habets in zijn recent door Stichting WereldDelen uitgebrachte boek 'Naar een nieuwe wereld'.

John Habets: neem de snelle teloorgang van het Amazone-regenwoud en de daaruit voortvloeiende ernstige aantasting van de 'longen van de wereld'. Of neem de snelle uitputting van de grondstoffenvoorraad, die nu al zorgt voor conflicten tussen landen onderling. Zo ook de achteruit hollende biodiversiteit, zich o.a. vertalend in het snel uitsterven van soorten. Idem de toenemende waterschaarste in de wereld, tot uitdrukking komend in o.m. een onvoldoende toegang tot schoon drinkwater voor een steeds groter deel van de wereldbevolking.

En dit alles is nog maar het topje van de ijsberg. Feit is namelijk, dat de revenuen van deze op zich al onhoudbare groei ook nog eens uiterst ongelijk verdeeld zijn. De 26 rijkste mensen op aarde hebben bij elkaar opgeteld maar liefst evenveel vermogen als de armste helft van de wereldbevolking samen, aldus een recent rapport van ontwikkelingsorganisatie Oxfam. En dit terwijl maar liefst 10 procent van de wereldbevolking kampt met honger en ondervoeding.

Wat zijn de mondiale uitdagingen waar we voor staan? Wat moet er groeien? Voor welke wereld kiezen we? Deze vragen staan centraal in 'Naar een nieuwe wereld'. In deel II, dat zich in 2035 situeert, wordt de lezer meegenomen naar de wereld van morgen, die stilaan groeit, mede dankzij de inspanningen van de Verenigde Naties, de vele ngo's, die de wereld rijk is en allerlei particuliere initiatieven van onderop. 'Naar een nieuwe wereld' schetst de contouren van deze nieuwe wereld, die zich tegen de verdrukking in aan het ontwikkelen is; met waarden als (gelijk)waardigheid, solidariteit, samenwerking, verbondenheid en samen delen als uitgangspunt.

“Het grootste verschil met vroeger is misschien nog wel, dat een dominante houding van 'ieder voor zich' – zo kenmerkend voor onder andere de politiek en de mondiale economie van 'gisteren' – heeft plaatsgemaakt voor een door burgers wereldwijd ervaren besef, dat mensen ten diepste met elkaar verbonden zijn en juist sâmen, mét en in relatie tot elkaar, sterk staan. En dit besef heeft zich inmiddels ook naar het praktische leven toe vertaald; tot uitdrukking komend in fundamenteel andere verhoudingen tussen landen, overheden en mensen onderling.”
(Citaat uit 'Naar een nieuwe wereld')

Voor wie belangstelling heeft voor 'Naar een nieuwe wereld': Het boek kost € 15,-- en kan worden besteld via een mailtje aan jan@bureauverantwoord.nl

EEN ANDER VEILIGHEIDSCONCEPT OP DE RAILS GEZET

Op vrijdagmiddag 18 september 2020 vond in de Johanneskerk in Amersfoort de startbijeenkomst plaats van het project rond het boekje “Veiligheid, hoe dan?”, georganiseerd door de werkgroep Inclusieve Veiligheid.

Het gaat om veiligheid. Dat krijg je ook altijd te horen in een gesprek of discussie over kernwapens, Nederlandse wapenexporten of onze deelname aan oorlogen elders: ‘Ja het is verschrikkelijk al die wapens en al dat geweld, maar het gaat om onze veiligheid.’

Maar als dat idee van veiligheid zoveel dood en verderf moet zaaien en niet in staat is ons te beschermen tegen een pandemie: klopt dat veiligheidsbegrip dan wel? Of moeten we naar een ander denken over veiligheid? Civiel, duurzaam, inclusief.

De werkgroep Inclusieve Veiligheid is in 2016 begonnen om die vraag verder uit te werken en stelde het in de daarop volgende jaren aan de orde tijdens een drietal bijeenkomsten met vertegenwoordigers van de vredesbeweging, de multiculturele samenleving en de duurzaamheidsbeweging. Het leidde tot een veelheid van ideeën en initiatieven en het inzicht dat een alternatief veiligheidsbeleid mogelijk is.

Duitsland

Tot die conclusie was de Evangelische Landeskirche Baden (in het zuidwesten van Duitsland) ook gekomen in het project ‘Sicherheit neu denken’ (nieuw denken over veiligheid). Na vijf jaar voorbereidingstijd publiceerde ze in 2018 een boekwerkje van 164 pagina’s waarin een scenario wordt geschetst hoe Duitsland in 2040 geheel overgegaan kan zijn van een militair naar een civiel veiligheidsbeleid. Een beleid waarin bijvoorbeeld de talloze miljarden die thans aan wapensystemen worden uitgegeven worden besteed aan het voorkomen en gewelddoos hanteren van conflicten elders in de wereld.

Ralf Becker, de coördinator van het project Sicherheit neu denken, schetste in Amersfoort een vergelijking met de duurzaamheidsbeweging. Net als bij vrede en veiligheid kwam bij discussies over de uitstoot van CO₂ en de gevaren van kernenergie altijd de reactie: ‘ja, maar anders gaat het licht uit’. De milieubeweging zocht daarop alternatieve energiebronnen om het licht toch te laten branden en begon zelf maar windmolens en zonnepanelen te bouwen. Daar werd eerst smalend op gereageerd, maar door gewoon door te blijven bouwen werd het geboden alternatief steeds serieuzer genomen. Het alternatief was in 2011 zelfs zo volwassen geworden dat een CDU-regering na de kernramp van Fukushima het besluit nam alle Duitse kerncentrales te sluiten en op het alternatief over te gaan.

Zo’n omslag moet, volgens Ralf Becker, ook mogelijk zijn op het gebied van veiligheid. Alternatieven voor

militair ingrijpen zijn er al. Alleen moeten we die als vredesbeweging veel meer voor het voetlicht brengen en als volwaardig alternatief presenteren. Er zijn boekenkasten vol geschreven over het militaire falen en de successen van de geweldloze aanpak, zoals het uitgebreide overzicht “Why civil resistance works” van de Amerikaanse onderzoeksters Erica Chenoweth en Maria J. Stephan waaruit blijkt dat ruim 50% van de geweldloze interventies slaagt en ruim 60% van de militaire interventies mislukt; dat in 43% van de gevallen van militaire interventie binnen 10 jaar een burgeroorlog uitbreekt en dat slechts in 4% van die gevallen een stabiele democratie wordt gevestigd tegenover 41% na een geweldloze aanpak. Breng die onderzoeken voor het voetlicht, zoals ook de klimaatbeweging zich van wetenschappelijke onderzoeksresultaten bedient! In Duitsland is het initiatief van de Evangelische Landeskirche Baden inmiddels omarmd door dertig andere kerkelijke en vredesorganisaties, waaronder de twee grootste vredesbewegingen in Duitsland Pax Christi en DFG-VK, en in het hele land worden studiedagen belegd en lezingen gegeven bij lokale vredesgroepen en kerken. In de eerste twee jaar (tot de corona-uitbraak) zijn 180 bijeenkomsten in Duitsland gehouden met in totaal 6.300 deelnemers. Ook de jongere generatie raakt geïnteresseerd in het geschetste scenario. Maar er wordt eveneens met (hoge) militairen gesproken en met de leiding van de Duitse politieacademie die de feiten niet kunnen loochenen: “U heeft gelijk, maar toch ben ik het niet met u eens.”

Aanbieding boekje met rechts op de voorgrond op de rug gezien Ralf Becker – foto: Jan Schaake

Nederland

De bijeenkomst in Amersfoort was belegd om ook als kerken en vredesbeweging in Nederland met *Sicherheit neu denken* (hier vertaald als “Veiligheid, hoe dan?”) aan de slag te gaan. Er waren 20 vertegenwoordigers aanwezig van verschillende kerkelijke en vredesorganisaties in de volgens de coronavoorschriften ingerichte kerkzaal terwijl een even groot aantal de bijeenkomst via de livestream volgde. De werkgroep *Inclusieve Veiligheid* had al enig voorwerk gedaan door de kortere versie (nog altijd 40 bladzijden) van het Duitse scenario in het Nederlands te vertalen zodat na deze bijeenkomst ook direct met de campagne gestart kan worden. Tijdens de bijeenkomst werden de zogenaamde eerste exemplaren overhandigd aan de aanwezige vertegenwoordigers van de organisaties die deze vertaling en uitgave alvast mogelijk hadden gemaakt, namelijk die van Pais, Eirene en Kerk en Vrede.

Interactie

Na deze overhandiging begon het interactieve deel van de bijeenkomst met workshoprondes over de verspreiding van het concept (in aansluiting bij reeds bestaande vragen en initiatieven), de verdere “vertaling” (waarbij ook de toespitsing op de Nederlandse situatie), politieke lobby (hoe zorgen we dat het gedachtegoed ook daar landt) en internationale afstemming (met de Duitse initiatiefnemers, maar ook in oecumenische verbanden zoals de (Wereld)raad van Kerken). Tijdens deze workshoprondes werd een groot aantal heel bruikbare ideeën geuit en bleek vooral de betrokkenheid van alle deelnemers en het enthousiasme dat de inleiding van Ralf Becker bij hen had wakker gemaakt en waarvan ook de inmiddels 96-jarige vredesveteraan Edy Korthals Altes getuigde, die weliswaar de reis naar Amersfoort niet aandurfde, maar wel een verklaring liet voorlezen waarin hij onder andere zei: “De trein naar het nieuwe denken over vrede en veiligheid is vertrokken. Daarbij zullen wij ongetwijfeld te maken krijgen met veel hindernissen en teleurstellingen. Deze kunnen wij echter overwinnen met visie en hoop.”

Jan Schaake

De livestream-opname van de dag is nog terug te bekijken via de website samenveilig.earth. Daar is ook het boekje “Veiligheid, hoe dan?” te downloaden. Daar zal in november ook een uitgebreider verslag van deze bijeenkomst verschijnen. Bent u geïnteresseerd in het vervolg of heeft u voorstellen en suggesties? Daarvoor is ons e-mailadres info@samenveilig.earth dag en nacht bereikbaar. Duitstalige informatie staat op www.sicherheitneudenken.de.

DONEER EENVOUDIG ONLINE VIA: WWW.EIRENE-NEDERLAND.ORG

Colofon

Vanuit een principe van actieve geweldloosheid ondersteunt EIRENE op het noordelijk en zuidelijk halfrond initiatieven, die zich voor geweldloze conflictoplossing en een duurzame en rechtvaardige ontwikkeling inzetten.

EIRENE Nederland is onderdeel van EIRENE Internationaal.

IBAN: NL29INGB0001856660
t.n.v. EIRENE Nederland te Bilthoven
(giften zijn aftrekbaar van de belasting)

Postadres: Schimmelpenninckkade 30
3813AE Amersfoort
Telefoon: 06 - 23 21 26 39
Email: info@eirene-nederland.org

Website: eirene-nederland.org
Facebook: facebook.com/EireneNL
Twitter: [@EireneNL](https://twitter.com/EireneNL)
You Tube: youtube.com/user/EireneNL

EIRENE-nieuws verschijnt 4x per jaar

Redactie: Dejan Savic en Linda de Veen
Lay-out: Egbert Scheffer (egbertegd.nl)

Scan de QR-code
met je smartphone